

АБКЎРВАННЕ, магiчнае дзеянне ачышчальнага, апатрапеiчнага характару, накіраванае на пазбаўленне ад нячыстай сілы, жыццёвых няшчасцяў і няўдач, вылечванне розных захворванняў чалавека і свойскай жывёлы. На Беларусі сустракалася падчас сямейных і каляндарных урачыстасцей, але найчасцей у паўсядзённым жыцці. Шырокае выкарыстанне А. як выратавальнага сродку ўтварыла ў побыце людзей своеасаблівую сістэму сітуацыйнай абраднасці, якая, можна меркаваць, бярэ свае вытокі ў А. дымам рытуальных вогнішчаў на язычніцкіх капішчах. Падрыхтоўка да А. і яго правядзенне адбывалася ва ўмовах таямнічасці з захаваннем і выкананнем вызначанай паслядоўнасці рытуалу, напрыклад, браўся мох з трох магiл ці смецце з трох двароў, а сама працэдура часам павінна была праводзіцца тройчы — на ўзыходзе сонца, апоўдні і на заходзе. Рэчы для А. распальваліся на вуголях на прыпечку, на засланцы ці на нейкім чарапку, а потым раздзьмухваліся. А. прадугледжвала выкарыстанне рэчаў, асвечаных у храмах у пэўныя дні (*грамнічная свечка*, галінка вярбы, зёлкі ці кветкі, сабраныя на *Купале*, Вялікую Прачыстую, *Юр'я*, а таксама ладан), або рэчаў з адметным, рэдка прыемным, а пераважна рэзка непрыемным пахам, які ўтвараўся пасля падпальвання (канапляныя цвет ці мякіна, дурнап'ян, *палын*, ферула смярдзючая, яловыя шышкі, ядловец, тхаровае мяса, ваўчыны ці курыны памёт, пеўневыя пер'і і інш). Акрамя таго, у аснове рэчаў, прызначаных для А., ляжаў прынецп «падобнае выклікае падобнае», напр., вярхоўка ад труны ў выніку спальвання нібыта павінна была нанесці смерць знішчальнікам збажыны на ніве. Для А. маглі брацца і выразныя апатрапеiчныя прадметы: ручнік-*абыдзённік*, згараючы, ахутваў дымам усіх жыхароў вёскі і, як лічылі, выратаўваў ад эпідэміі; кажух, з якога ў 4 месцах крыжнакрыж выстрыгалася воўна для спальвання, павiнен быў вылечыць ад пярэпалаху. Для А. браліся і імітацыйныя

ту... Мн., 1996. С. 267, 319, 345, 362, 404, 421; То е ж. Кн. 2. Жыцця адвечны л... Мн., 1998. С. 118, 258, 267, 429, 460, 461; То е ж. Кн. 3. Зямная дарога ў вырай. Мн., 1999. С. 165, 181, 193—196, 265, 625.

У. А. Васілевіч

сродкі, напрыклад, ваўчыныя кіпцюры, якія пры спальванні павінны былі ў будучым адвесці напад драпежнікаў ад маладых жывёл і птаства. А. сустракалася на працягу ўсяго чалавечага жыцця: ад дня, калі маленькае дзіця везлі ў храм хрысціць і папярэдне абкурвалі, каб не сурочыла ліхое вока, — да апошніх момантаў прысутнасці чалавека на гэтым свеце, калі распальвалі ліпавы цвет ці свяцённыя зёлкі, каб адагнаць злыя сілы, якія трымаюць хворага. І тады, калі нябожчык ляжаў на лаве ці ў труне, яго таксама абкурвалі, каб не даць нечысці доступу да яго. А. спрабавалі лячыць розныя хваробы і немачы: сурокі, пярэпалахі, начніцы, ліхаманку, халеру, падучку, шаленства і інш. А. лічылі эфектыўным сродкам і ў нар. ветэрынарыі. А. прымянялася і ў жывёлагадоўлі, калі імкнуліся ўберагчы кароў ад *малочнай ведзьмы* і захаваць іх малочнасць. Абкурвалі таксама коней, курэй, гусей, асабліва маладое патомства. А. выкарыстоўвалі пчаляры, паляўнічыя. З яго дапамогаю імкнуліся пазбавіцца ад шкоднікаў у полі, у агародзе, у хаце і гаспадарчых пабудовах: вераб'ёў, чарвякоў, прусакоў. З прыходам хрысціянства аналагам А. выступае каджэнне ў храмах ладанам.

Літ.: Беларускія народныя прыкметы і павер'і. Кн. 1. Зямля стаіць пасярод све-